

A szociális tulajdonságok értékelésénél figyelembe kell venni, hogy képtelenség merev szétválasztásuk, mert ugyanazok a tulajdonságok hordozzák magukban jónak és rossznak a lehetőségeit. Jellemzéskor, minősítéskor fokozottan szükséges ügyelni erre, mert konkrét tartalmat csak akkor kapnak ezek a tulajdonságok, ha *más tulajdonság*hoz viszonyítjuk, vagy *megnyilvánulási szituációjuk*hoz kapcsoljuk őket. Természetes következménye ez annak, hogy a tulajdonságok objektívek, csak fel- és elismerésük szubjektív (Egyesek álláspontja, ha nem figyelnek oda, nem kell tudomásul venniük!), de ez a felismerés majdnem minden esetben cselekvésekhez kötött. A viselkedés következetes megfigyelése nélkül sohasem állapíthatom meg senkiről, hogy barátságos vagy goromba-e, udvarias, tapintatos, áldozatkész vagy elviselhetetlenül faragatlan. Ezek a sajátosságok az okai, hogy a szociális tulajdonságok csoportosítására kísérletet sem teszünk, bár a *nevelési program* körvonalazza közülük azokat, amelyeknek a kialakítására a közösségi embert nevelő általános iskolában mindenkinek törekednie kell (vö. 1. kötet).

Óvakodnunk kell a gyermekek megítélésében a romantikus túlzásoktól. Hiába ugyanis, ha egyesekről kizárólag jót (angyalok), másokról csak rosszat (ördögök) vagyunk képesek mondani. Tanítványaink fejlődő személyiségek: erények és hibák ötvözei. Hasznos lenne, ha túlértékelt (rendszerint sima modorú, tisztelettudó, otthoni környezetükből pozitív szociális tulajdonságokat magukkal hozó) tanítványaink hibáit is észrevennénk, és nem mennénk el érzéketlenül a „reménytelenek” erényei mellett. Ez már a pedagógus szociális tulajdonságainak függvénye, s ezért kétszeres jelentősége van. Egyrésztől nem igazi pedagógus, aki ezt a szociális tulajdonságot, az érzékenységet nem tudja elsajátítani. Másrésztől a gyermekek szociális tulajdonságainak fejlesztésében nem a nevelő szava, hanem *példája* hat; Makarenko szerint szorgalomra csak szorgalmas, tapintatra csak tapintatos, türelemre csak türelmes, erkölcsre csak erkölcsös ember nevelhet másokat, s ne várja el tanítványaitól emberi kapcsolataik igényességét, szocialista tartalmát, aki naponta az igénytelenséget, tartalmatlanságot példázza nekik.

HARGITAI MÁRIA
Támási

A fiataalkori magatartás-zavarok, a bűnelkövetések megelőzése a gyakorló pedagógus és a hivatásos pártfogó szemével

„A valódi nevelő mindig a gyerek pártján áll. Abból indul ki, hogy a meglevő bajoknak, beilleszkedési nehézségeknek okai vannak, illetve voltak a gyerek előző életéveiben, körülményeiben, tehát voltaképpen ő a kárvallott, a megsérült áldozat.”

(Dr. György Júlia)

1. Tebetünk-e valamit?

Ötödik éve végzek hivatásos pártfogói munkát. Ezen idő alatt 384 gyermekkel (fiatallal) ismerkedtem meg, foglalkoztam, segítettem elő társadalmi beilleszkedésüket. Rajtuk keresztül több mint 300 családot ismertem meg. Ebből a munkából adódó

tapasztalatokat gondolom végig, nem a teljesség igényével, és nem is tudományos igényvel, de a nevelés gyakorlati oldaláról megközelítve.

Mit tehetünk mai társadalmi helyzetünkben mi pedagógusok a megelőzés terén azért, hogy csökkenjen a gyerekek veszélyeztetettsége, megtalálják helyüket a korcsoportjuknak megfelelő egészséges közösségükben? Értük szíves írásommal: a veszélyeztetett gyerekekért, akiknek genetikai, biológiai öröksége a szerint is változik, hogy mi milyen környezetet tudunk oktatási-nevelési intézményeinkben köréjük alakítani. Milyen kapcsolatok kiépítését tesszük számukra lehetővé, hogyan ellensúlyozzuk sokoldalú, pozitív kapcsolatrendszerekkel személyiségüket. Az effajta gyermektípus a napjainkra kialakult, de éppen a napjainkban változást ígérő nevelési-oktatási intézményeink munkájában nem találta meg a helyét. Ő ugyanis a családjában nemcsak sérült, de e modell beépül egyéniségébe is. Ha tudatosan szembe fordul is ezzel a modellel, akkor is ismétlődnek ebből generációkon át bizonyos tulajdonságok. Nem kicsi a feladatunk: indirekt munkánkkal generációkat segítő abban az értelemben, hogy a veszélyeztetett gyerekekben a negatív családi modellel szemben, az azokban megtalálható értékeket megtartva a gyerek számára, a gyerekben belső elhatárolást építsünk ki.

A hibás családmodellben nincs biztosítva a gyerek számára az az etikai szokáscsoport, amelyre a nevelési-oktatási intézményekben folyó munkánk épül: pl. felelősségtudat, folyamatos munkavégzés, rendszeresség, munkaöröm, egymás segítése, beilleszkedés a közösségbe stb. A fent említett család nem ad olyan példát, akit a gyermek utánoszhat effajta szokásaiban, és ami segíti a közösségbe pozitív irányú beilleszkedését. A veszélyeztetett fiatal csak magát hozza a közösségbe, hibákkal terhelt. Nekünk kell megismerni, megszabadítani, felépíteni új személyiségét. Ezt érte tesszük, de csak vele lehet. „Lehetetlen sikeres nevelőmunkát végeznie annak, aki lélekben távol áll a gyermektől.” (György J.)

A megértés az első érzelmi kapcsolat a nevelő és a gyerek között. Ez a megértés nem azonosulást jelent a negatív magatartással, de az a gyerekek elemző, a kiutat megmutató.

Segíti a munkájában a nevelőt szakmai felkészültsége is. Fontos, hogy tudja konkrét gyerekekre lebontani, hogy az nemcsak testi, de társadalmi lény is: fizikai adottságai, érzelmi, akaratú élete, emberi kapcsolatai vannak.

A kapcsolat kiépítése után egy aktív várakozási álláspont szükséges: közelebb azokat a követelményeket, amelyeket be kell a gyerekeknek tartania. Ez már a személyiség áthangolását indítja meg. A valóságban a veszélyeztetett gyerekeknek nehezen találjuk meg a feladatokat, életprogramokat. Következik ez abból is, hogy nehezebben ismerhető meg ezek személyisége. Ezért jelölünk számukra irreális feladatokat, célokat, melyeket nem tudnak teljesíteni. A kudarcélményekből születnek a dac, az agresszió, az iskolakerülés, vagyis az antiszociális magatartás csírái.

Úgy tapasztalom, hiányoznak a konkrét személyre szóló követelményrendszerek. Kellenek ezek a fiataloknak, mert útjelzők ezek. Nélkülük talajtalan a magatartásuk. A rendtartásban megkívánt tulajdonságokra komolyan, konkrétan, következetesen szoktatni kell a fiatalokat.

A gyenge képességű tanulóknak is kötelező az általános iskola elvégzése. Többnyire ezekből kerülnek ki a magatartásuk miatt veszélyeztetett tanulók (fiatalok). A munka komplex értékének helyreállításával az iskolákban ezeknek a tanulóknak sikerélményt elsősorban a fizikai-technikai munka adna. Az e területen szerzett sikerélmények megteremtenék helyüket, szocializálódásukat a közösségekben.

Szívleljük meg Thomas Mann gondolatát: „A gyermeki lélek éhezik folyton, ha

nem kap táplálékot, előbb a másikat tépi szét, aztán önmagát." Napjaink bizonyítják a lélek ilyen irányú leépülését gyarapodó példákkal. Adjunk munkát a gyerekeknek, konkrét, személyre szólót, korának megfelelőt. Értékeljük is, de belső törvényei alapjára is figyelemmel, hogy az számukra megnyugtató legyen, önismeretüket segítő. Mindez megtartja a gyermeket (fiatalt) a közösségben úgy, hogy pozitívan motiválja őket az ottani életre.

Ilyen irányú nevelői magatartással nagymértékben csökkenthetnénk az iskolakerülést, az általános iskolát be nem fejezettek számát, a magatartási veszélyeztetettséget. Számos esetünk bizonyítja, hogy a gyermekvédő munkában a megelőzés egyik alapvető pedagógiai munkája ez. Ha ez következetes, megvalósulhat az „érte-vele”. Erdemes? – mondhatják többen; naívság a mi világunkban ezekről így beszélni...

Egy megtörtént esettel zárom e gondolataim: ma kiváló tanárként igazgató és 1 művész, 2 vezető állású fiú édesanyja az, aki egy icipici falu utolsó házából, nagyon veszélyeztetett környezetből indult útnak. Az akkori pedagógusainak köszöni életének alakulását. Tanulmányi eredménye kezdetben, kisiskolás korában közepes is volt.

2. Megelőzés

Az időben végzett megelőzés fiatalokat menthet meg lézengéstől, zülléstől, önma-guk és a társadalom számára. Személyiségük áthangolásával csökkenthetjük veszélyeztetettségüket a hivatásos és társadalmi pártfogók, valamint a gyermekvédelmi felelősök segítségével.

A megelőzést én két csoportra tagolom a gyakorlat szempontjából:

I. Intézkedéseken belüli megelőzés (gyámhatóságokon keresztül). II. Intézkedéseken kívüli megelőzés (egészségügyi szolgáltatások, nevelő-oktató intézetben folyó nevelőmunka). A két csoport más-más utakon, egymás munkáját kiegészítve, erősítve közös célért dolgozik: a gyermekért.

Nem céloz az I. csoport intézkedéseinek részletes ismertetése, mert az oktatási intézményekben 1976 óta működő iskolai, óvodai gyermekvédelmi felelősök továbbképzésen megismerték azokat. Tőlük, valamint a járásokban, városokban működő hivatásos pártfogóktól mindenkor felvilágosítást kaphatnak a nevelők. Az intézkedésekkel végzett megelőzés néhány eredménye:

1. Magyarországon először a világon – és egyedülállóan – a rendszeres nevelési segítséggel megvalósult az arra rászoruló, tartós anyagi támogatást igénylő, gyermeküket egyébként gondosan nevelő szülők folyamatos anyagi segítése.

2. EErősödik a társadalmi jelzőszolgálat a veszélyeztetett gyerekekről: SZM-tagok, HNF-, VK aktívák, gyermekvédelmi felelősökön, valamint a védőnőkön keresztül. Azonban nem eléggé kiaknázott a tanácsstagok ilyen jellegű munkája.

3. Fejlődő a gyámhatóságoknál a nevelés központúság: a szülőket figyelmeztetik nevelési hiányosságaikra, azok következményeire. Gyermeknevelésükre vonatkozóan magatartási szabályokra kötelezik őket.

4. A bűncselekményt elkövetett gyerekekkel a kötelező eljárások időtényezője javult.

Gondok:

1. Az igazolatlanul mulasztó tanulók szüleivel szemben indokolatlanul nagy a tolerancia. Ezért is gyűrűződik tovább mind nagyobb hullámokban ez a jelenség. Két relációban veszélyes ez többek között: növeli az alacsony iskolázottságú fiatalok számát. Ezekből kerül ki részben a jövő munkásosztálya.

Hatóságilag „besegít” a felelőtlen életmódba, sőt annak továbbtenyésztéséhez is segít. Az 1979-ben megjelent új Btk. a szülőket bűnelkövetőnek tekinti nemcsak

akkor, ha súlyosan veszélyeztetik gyermekeik testi-szellemi fejlődését, hanem akkor is, ha szülői magatartásukban súlyos kötelességszegők.

2. A gyámhatóságok a munkahelyek segítségét ritkán kérik a szülők gyermekneveléséhez a kiskorúak megelőző védelmében. Azért, mert próbálkozásaikra nem kapnak elég segítséget. (Termelékenységpolitika.)

3. A legutóbbi tanácsválasztások után a vb-n belül új csoportosításban kapott helyet az ifjúságvédelmi munka. Csökkent intenzitású lett, reméljük átmenetileg. Az átcsoportosítás célja ui. nem ez, hanem a komplexitás (új helye: általában az egészségügyi, szociálpolitikai bizottság).

Távol áll tőlem leszűkíteni a megelőzést a gyámhatóságokra és a pedagógusokra. Nagyon is összetett társadalompolitikai, szociológiai, pszichológiai és mind jobban orvosi feladat is mindez a gazdaságpolitika mellett.

Mégis, két nézőpontból a pedagógusok munkájára apellálok:

1. Családja után velük van legtöbbet a gyerek, miután tanköt. törvényünk kimondja: ha előbb nem végzi el a tanuló az ált. iskolát, 16 évig kötelezővé teszi az iskolába járást.

2. A magatartási veszélyeztetettség növekvő számot mutató. Az eddigi pártfogói munkám során megismert fiatalok közül lényegesen alacsonyabb százaléku lett volna a veszélyeztetettség, bűnelkövetés, ha időben konkrét segítséget kapnak.

3. Kik, mikor segíthetnek a megelőzésben?

Az orvosoké és védőnőké az első lehetőség a segítségadásban. Ők a terhesség alatt a család genetikai viszonyait is megismerik. A jelenlegi vizsgálati módszerekkel élve, az individuum tiszteltben tartása mellett, és azt felkészítve, az anyát el kellene juttatni oda, hogy tudja: eljövendő gyermeke testi, szellemi épsége nem biztosított, sőt veszélyeztetett, éppen ő általa, ha megszüli. Ezzel a tétellel maga az anya akadályozza az illető megszült gyermekének egyéni boldogságát, de a társadalom terhét is növeli az egészséges gyermekeknek való juttatások rovására. Növeli tétellel az állam által fenntartott szoc. egészségügyi intézetek kiadásait.

A megszületett beteg gyermekek egészségügyi gondozását, gyógyítását is az orvosok, védőnők segítik. A súlyosabb sérüléssel születők nyilvántartásba kerülnek, a kevésbé súlyosak nem. Pl.: az enyhe debil, közepesúlyos debil stb. A védőnők kiszűrnek azokat a családokat, amelyek a szülők nevelésével sem válnak alkalmassá a gyermek gondozására, nevelésére. Ők az elsők, akik a szülők számára kérhetnek segítséget gyámhatóságtól, orvostól. Jó, ha e családokban ők vállalják a társadalmi pártfogást. Eredménytelenség esetén hatékonyabb intézkedést kérhetnek a gyámhatóságtól. (Intézeti elhelyezést, állami gondozást stb.)

A bölcsődei intézményben folytatódik a pszichológiai-teszt megfigyelés, kiszűrés. Sajnos, a megfelelő gondozónői hálózat hiányzik.

Az óvónők a megelőzés harmadik bástyái. Sok helyen folyamatos és kölcsönös információkon alapul az óvónők és védőnők kapcsolata. A gyermekek fejlődését, a család életét figyelemmel kísérik, a különböző szűrések megvalósulnak. Nem egyforma intenzitású azonban e munka, kivétel a kötelező iskolaérettségi vizsgálat. Vannak betegségek, amelyek óvodáskorban jelentkeznek kifejtett tünetekkel. Ezek kiszűrése az óvónők feladata, ugyanis az óvodai munka már intellektualitást tételez fel a gyerekekben, ugyanúgy, mint az iskola.

4. Együtt gondoljuk végig legelemibb tennivalóinkat!

Minden új gyerek esetében jó ha tisztázzuk: egészségesen fejlett vagy fejlődésben megzavart gyermekkel lesz-e dolgunk. Ezt egy jól szerkesztett játékos lappal

kicsiknél, kérdőlappal nagyoknál felmérhetjük, ahol a tanuló tudtán kívül jelzi számunkra azokat az anyagi, egészségügyi, kulturális és szociális mutatókat, amelyek fejlődését zavarhatják. Értékelés után a veszélyeztetettekről adatlapot készítünk. Ezen feltüntetjük a veszélyeztetettség okát:

környezeti: pl. rossz lakás;

erkölcsi: pl. alkoholista szülők, rendszeres veszekedések, verekedések, csavargó vagy bűnöző szülők;

magatartási: túlkorosság, antiszocialitás, szorongásos félelem;

egészségügyi: szülő vagy gyermek tartós betegsége;

anyagi: átmeneti vagy tartós anyagi szűkösség.

Ezeket a lapokon rögzítünk mindent, ami a megelőzést szolgálja. Pl.: kollégiumi elhelyezés, szülő alkoholelvonó kezelésre javaslata, nevelési tanácsadó javaslatai, gyámügyi, rendőrségi intézkedések vagy azok kérése. Pl.: védő-óvó intézkedés stb.

A pedagógus, ha valami nyugtalanítót észlel a veszélyeztetett tanuló körül, érdeklődik a gyerektől. Ha szükséges, a kapott információt átadja az osztályban tanító nevelőknek, valamint a gyermekvédelmi felelősnek. (Pl.: az éjjel garázdaság volt, az apa vagy az anya elhagyta a családot, vagy beteg a gyerek, mert megverték stb.)

Indokolt esetben, ha valami kideríthetetlen, a gyermekvédelmi felelőssel vagy egyedül családlátogatást végeznek. Felkészülnek a gyermek érdekében szükségessé vált tanácsadásra. A segítő szándékról más vonatkozásban is meggyőzik a szülőket.

A jó „nevelővénás” nevelő a szülői házba lépve pillanatok alatt felméri az anyagi, szociális háttérrel: felszereltség, rend, rendszer, tisztaság, légkör. Magában tanácsadásra realizálja a látott negatívumokat. Sajnos, nem ritka nevelői magatartás a házba belépve a ténymegállapító, a kritizáló. Ne feledjük: a veszélyeztetettséget okozó szülők nem tudnak máshogy élni! Legtöbbjük sérült vagy torzult személyiség. Nekünk az a célunk, ha ez a szülő a nevelésben társunk nem lehet, legalább ellenséggé ne tegyük, mert az további sérülést okoz a veszélyeztetett gyerek személyiségében, nehezítve munkánkat. Elidegenítheti még jobban a gyereket az iskolától, tőlünk. Hasznos, ha derűsen lépünk az akármilyen lakásba, az életük iránti érdeklődéssel. A tanuló jó tulajdonságaival kezdjük a beszélgetést. Majd közöljük a gyerekekkel kapcsolatos észrevételeinket. Befejezzük a konkrét tanácsokkal. Pl. másnapra a tiszta ruhát este kell előkészíteni a gyerekeknek; a táskák tartalma mi legyen; a sok vagy semmi zsebpénz hátrányai stb.

A környezeti veszélyeztetettekkel fontos a kellő időben kért hatósági intézkedés. Kisgyermek korban főleg eredményre vezethet a szülők figyelmeztetése szülői kötelességükre, nevelési tevékenységükre. A gyermek nevelésében adott segítség pártfogó útján, valamint annak folyamatossága, amíg javul vagy megszűnik a veszélyhelyzet.

Megelőzés a környezeti veszélyeztetetteknek a hétközi kollégiumban való elhelyezése a gyerekeknek.

Az anyagi veszélyhelyzet elhárítása a legkönnyebb: a tanács szociális alapjából fedezett ingyenes vagy kedvezményes térítésű napközi étkeztetése a gyerekeknek, napközibe, kollégiumba elhelyezése, rendszeres nevelési segély, egyszeri gyámügyi segély. (Ez utóbbi 500–1500 Ft-ig terjedhet évente 1–1 családnál 1–2 alkalommal.)

Növekvő gond a magatartási veszélyeztetettség. Az ilyen tanuló tulajdonképpen magatartás-zavarral küzdő. Győződünk meg mindenekelőtt: gyógyítási probléma van-e, vagy nevelési. A gyógyítási probléma az egészségileg veszélyeztetett gyereknél jelentkezik. Itt a helyhiányok miatt kimaradó szellemi fogyatékosokról kell szólnom, segítségül hívva Németh Lászlót: „A helyzet, amelyben vagyunk nem véletlen: a világ szorította körénk.” Tehát meg kell találnunk ebben a helyzetben is a megoldást, ha gyógyítani nem tudjuk, ne sérüljön tovább, de ne zavarja az egészséges környezetet

sem, amelyben helyhiány miatt marad. A beteg gyermek fogadására fel kell készíteni a közösséget. A beteg gyermeknek pedig az oktatáspolitikánk által előírt -, állapotának és helyzetének megfelelő képzést, foglalkozást lélekkel kell végezni. Ugyanis a foglalkozásoknál nemcsak az ismeretek elsajátíttatására kell gondolnunk. A számunkra és a köztünk elviselhető életre, az általuk elvégezhető munkára is segítséget kell adnunk. Ugyanakkor a családot is fel kell készíteni arra, hogy ez a gyerek megtalálja helyét ott. Mindehhez természetesen gyógypedagógus kellene. Sajnos, az objektív valóság az, hogy nincs elég, és e problémát is nekünk kell megoldani. Ellenkező esetben ugyanis károsodik az egészséges közösség munkája a beteg gyerek jelenlététől, de pszichésen tovább sérül a beteg gyerek is. Ugyanakkor a nevelő munkája is eredménytelenné válik.

Napjainkban az egészséges és beteg gyereknek egyaránt legnagyobb szüksége az alapos ismeretszerzés mellett az okos, jó, megértő gyermekszerepre van, hogy a pszichológusaink jelezte „érzelmi ellátatlanságuk”-at legalább kissé oldja az iskolai légkör. Sajnos, jelenleg inkább a szorongásukat fokozza a tanulóknak az ismereteket elsajátító munkájukban. A fenti ellátatlanság túlmozgásokban jut kifejezésre. A gyerekek belső motivációinak felderítése nélkül az ilyen gyereket könnyen rossznak minősítjük. Itt kell említést tennem a pedagógiai irodalomban is jelzett ténymegállapító gondolkodásmódról. Megállapítjuk: ez a gyerek ilyen, olyan, meg azt, hogy többre nincs időnk. Ez utóbbi valóban kevés ahhoz, amennyi a komplex, integrált oktató-nevelő munkához kellene. Mégis a pedagógiai negatív szemléletből adódnak olyan esetek, hogy a veszélyeztetett gyerekek tudásában, viselkedésében alig látszik meg, hogy 8-11 évig jártak iskolába.

5. Út az antiszociális magatartáshoz?

Jó, ha tudjuk, a felnőttkori antiszociális magatartás hosszú folyamat, okok láncolatán nyugvó, és általában korai gyermekkorban kezdődött. A tartós magatartászavarokat mutató gyerekből bűnelkövető lehet. Ha időben felismerjük azt, ha kedvező külső körülményeket teremtünk, bennük érzelmi áthangolás következik be, és ez fejlődésüket normális kerékvágásba terelheti.

Mi váltja ki az okokat?

– Korai „tárgyelvesztés”: kisgyermeknél az anya, annak távolléte, a vele való pozitív kapcsolat zavara (pl. állami gondozott gyereknél).

– Külvilágtól való érzelmi elszakadás: ezzel kapcsolatban érdeklődése elsorvadhat, szellemi fejlődése lelassul, érzelmileg beszűkül, mások érdekei iránt teljes a közöny.

– A szülők által képviselt eszmék, erkölcsi normák nem kerülnek be a személyiségépítésbe, vagy gyengék az ösztönélet megfékezésére, az agresszív magatartás megfékezésére.

Mindezek az erkölcsi struktúra gyengeségéhez vezetnek, mert a „tudatos én”-t megzavaró két fontos funkció dominál. A diszkrimináló funkció: a szubjektív világa nem határolódik el élesen a gyerekek az objektív külvilágtól; ez megzavarja az összes szellemi folyamatait. Kitalált történeteket mesél, melyekről azt hiszi, valóban megtörténtek vele (konfabulál). A fantasztikus hazudozások, csak az „én”-re beszűkült gondolkodási forma a jellemző erre a gyerekre, logikája hiányos, téves.

A szintetizáló funkció: elégtelen minőségű, a tudattalan felé lazulás jellemzői, gyengülnek érzelmi, erkölcsi struktúrái. A személyiség külső kerete még jobban megmarad.

Gondolatokat villantok fel az önálló életet kezdő állami gondozottak felől is: lány- és fiúotthonok kellenének, ahol mint dolgozó fiatalok megfelelő otthont alakít-

hatnának ki addig, amíg a saját otthon nem tudják megteremteni. Az albérlők házához hasonlóra gondolok. Hasonló problémákkal küzdenek a negatív családi környezettől elszakadni vágyók; a családjuktól távolabb munkát vállaló fiatalok. Rendkívül kevés a tartalmas életet segítő munkásszálló.

A körzetesítésből eredően kihasználatlan iskolák, a még teljesítőképességükben aktív pedagógusok (nyugdíjas) nem hozhatnának megoldást e téren?...

Tudom, milyen öröm az egészséges, okos, szép gyermekszemekben az oktatómunka közben a megértés fényének felragyogását látni. Tudom, milyen gyermekszépítő a rácsodálkozás a világ jelenségeire, az emberi tudás teremtő erejére (vagy a döbbenet ennek ellentétét érzékelve), az együttérzésük a szenvedőkkel. Örömeikre önfeledt kacagásuk, kamaszhahotáik a pedagógusmunka alkotó ereje. Kérem, hogy azokat, akiket testi vagy lelki egészségüktől felelőtlen, erkölcstelen vagy tudatlan emberek, szülők megfosztottak tartósan vagy átmenetileg: azokon mi, pedagógusok, a magunk területén és adottságainkon belül próbáljunk segíteni, hogy az ő szemükben is csillogjon a becsületes élet fénye. E lelkileg rokkantaknak is szól Garai Gábor szép gondolata:

„Teljes joguk van
embermódra élni,
joguk van játszani,
remélni, látni,
tanulni, emlékezni,
hinni, tenni.
Dicsőség annak,
aki pártjukon állt.”

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Hanák Katalin*: Társadalom és gyermekvédelem (Ak. K., 1978.)
A. G. Kovaljov: Személyiséglélektan (Tk. K., 1974)
Dr. György Júlia: A nehezen nevelhető gyermek (Med. K., 1978)
Dr. Czeizel Endre: Születésünk titkai (RTV-Minerva, 1981)
Dr. Huszár Tibor: Fiatalkorú bűnözők (Tk. K., 1964)
Pszichológiai tanulmányok X. (Ak. K., 1967)
Baj van a gyermekemmel (Gondolat, 1977. Szerk.: F. Várkonyi Zs.)
Mobás Livia: Találkozás önmagunkkal (M., 1979)
Családgondozási füzetek (1979)

TAKÁCS GÁBOR
Budapest

Az úttörőmozgalom tevékenységi formáinak felhasználása a pályaválasztási döntés előkészítése érdekében

A helyes pályaválasztási döntés előkészítése alapvető társadalompolitikai, ifjúságpolitikai feladat. A népgazdasági és az egyéni igények, elképzelések összhangjának megteremtése a tanulók személyiségfejlődésének tudatos irányítását teszi szükségessé.

A pályaválasztási döntés előkészítése csak akkor lehet eredményes, ha nem időszakos feladatnak tekintjük, hanem beépül a tanulók személyiségtulajdonságai fejlesztésének folyamatába. A személyiségtulajdonságok mindig az adottságok és a környe-